

фінд маї віне кѣтаді ші не сѣпші мѣчлор греле, де кѣт знеї аспре діеці, дн дндѣмѣрїле черсте де фїлантронїе дар сѣнт ші не ферекаді дн ландзрї сеаѣ дн овезі, пре-кѣм сѣ овїчнѣа ай цїне маї днаїнте ші кѣнд ера дн гроана Окнїї де тѣ сарае, трїнд дн о днкѣпере де а кастелѣлї кѣте 8 ші 10 ла зп лок сѣнт днкѣетерї де фер, ал кѣрора кеї сѣ пѣстреазѣ де зп пѣзиторїѣ днсѣрчїнат ші кѣ дндестѣла-реа рѣндзїт лор дѣпѣ ашѣземѣнтѣл че аѣ. Іарѣ паза Кас-телѣлї не дїнафарѣ с'аѣ днкредїндат деташаментѣлї мїлі-ціеї пѣмѣнтееї рѣндзїт ла Окнѣ, де ла днфїндареа мїліціеї пентрѣ ачест сѣршїт, сѣнт їнепекціеа знвї порончїторїѣ цївїл, каре персоанѣ акѣм с'аѣ алес д'їнтре стрееїнї адѣнїї дн ца-рѣ, де с'аѣ рѣндзїт ѣаколо де кѣтрѣ фостѣл Домн Грїгорїе Гїка, прїчина днсѣ нѣ сѣ цїе пентрѣ каре аѣ рѣдїкат слѣжѣа ачеста де ла пѣмѣнтенї.

Ал доїле тѣргѣмор десїре каре с'аѣ ворвїт, іарѣш че ес-те Ацїѣдѣл, дн атѣтеа нѣмаї днсѣмѣаѣзѣ пентрѣ кѣ дрѣмѣл ачел маї дрент каре дѣче дїн Молдова ла Ардеал трече прїп трѣнѣл ла вама Оїтѣзѣлї.

ПАРТЕА БЕСАРАБИЇ

О дїноарѣ а треея шї че маї маре парте а Молдовеї.

Тот пѣмѣнтѣл ачеста есте шѣс, шї нѣ аре нїчї деалзрї, нїчї кодрї, че сѣ аданѣ нѣмаї кѣ ана Еаллѣзѣлї каре кѣрде не контенїт, пентрѣ ачееа локзиторїї сїре а сѣ ацїстора де лїнса апей сѣнт невоїдї а сѣпа фѣнтѣнї фоарте адѣнчї, шї дн локѣл летнїлор а сѣ слѣжї де гѣноїѣл довітоачелор пре каре ѣл ѣзѣкѣ ла соаре нѣмїндѣл тезїк, шї ѣш днкѣѣзеа колївїле.

Ачеастъ парте де лок аѣ лѳоато Търчїї пѣнѣ а пѣ съ. дн-
кїна Молдова Порцїї Отоманїчещї, пе кѣнд домнеа Стефан
чел Маре, ла апл 1476, дн рѣзвоїл де ла Валеа-Алѣв
дїнѣтѣл Неамцѣлї прекум съ гѣсеце шѣртѣрїе шї леснедеа
де пїатрѣ деасѣпра знгїї вїсерїчїї дїн Рѣзвоенї, че кѣпрїнде
ѳршѣтоареа їскрїпцїе.

„Стефан кѣ мїла лѣї Dzeѣ Домн дѣрїї Молдовїї, фїїл лѣї
„Bogdan Воевод, дн аплї де ла днчепереа лѣнїї 6954, їар де
„ла Хрїстос 1476 дн ал 20-ле ал ал Домнїей Ноастре, пре
„пѣтерїкѣл дншѣрат ал Търчїлор Сѣлтанѣл Мехмед, кѣ
„тоате пѣтерїле Асїей, шї кѣ Воеводѣл Валахїей Радѣл Ба-
„сарава, авѣнд кѣ сїне тоате пѣтерїле пѣшѣнтѣлї Валахїей
„аѣ венїт пѣшѣнтѣл Молдовеї ка съ'л роѳаскѣ, дар дндоїн-
„дѣсѣ маї департе а пѣшї аколе ла Валеа-Алѣв аѣ стѣтѣт.
„Ної дечї Стефан ал 4-ле кѣ ал Нострѣ фїїѣ Александрѣ Вое-
„вод, лаш днѣшїїнат пентрѣ ашѣрареа дѣрїї, шї дн таре лн-
„тѣ пеам днклещат, пе ла 26 а лѣнїї лѣї Іѣлїе, слѣвїм днсѣ
„пѣтеле Домнѣлї каре аша аѣ врѣт ка крещїнїї съ пїарѣѣ
„рѣзвоїл ачеста шї съ ласѣ некредїнчїошїлор о атрїа парте
„дїн цара лор Молдова. Дечї кѣ а Ноастрѣ пѣлѣшїре шї
„вѣнѣ плекаре Еѣ Стефан ам порончїт а съ зїдї ачест Сѣлнт
„лѣкаш дн пѣтеле маї шарелї Воевод Мїхаїл, спре рѣгѣчїѣ-
„не пентрѣ Ної, пентрѣ Доамна Ноастрѣ Марїеа шї пентрѣ
„вїїї Ношїрї Александрѣ шї Bogdan, ка шї сїре номенїреа
„тѣтѣрор вїтежїлор дрент крещїнчїошї каре с'аѣ жѣртѣїт аїче
„пентрѣ драгостеа патрїей, фѣкѣндѣсѣ ачеста дн 20 Сеп-
„темврие апл 1496 де ла Іѣсѣ Хрїстос Домнѣл пострѣ.

Сѣ vede апої кѣ дн аче време с'аѣ фѣкѣт сѣїндїреа вї-
серїчїї кѣнд с'аѣ ашезат шї пїатра де кѣтрѣ фондаторѣл ей,
пентрѣ кѣ рѣзвоїл аѣ ѳршат ла 1476 прекум съ арагѣ маї

днаште орі къ дн data de цос с'аѣ днтъмплат грешалъ ла пшърѣл 7 днсѣмпндѣсе 9, ші дѣпъ ачеаста пічі къ аѣ маі стъпнѣт чеі дѣпъ време Dom: і ал Молдавіеі аколо, шакар къ ші търгѣрле ші сателе де пре лѣнгъ Дѣпъреа сѣнт пліне де Молдовені креціні, каре аѣ рѣвдат шѣлт тішп асѣпріеа Тѣтарілор, локѣиторіі се гѣсъ аместекаці, Тѣрчі къ Тѣтарі ші ера датъ сѣнт стъпнѣреа зпві Сераскеріѣ, тот пшънтѣл ачеста каре кѣпрінде 4 дѣпѣтѣрї, адекъ Бѣдеагѣл, Акерманѣл, Кіліа ші Ізмаїлѣл.

Пе локѣл Бѣдеагѣлї, Кантемір фаче зршѣтоареа лѣаре ашпте „Бѣдеагѣл дн лішѣа Татарілор вра сѣ зікъ зп петік де пшънт, ші с'ар пѣні аша пентрѣ къ пшънтѣл дїнтре Ністрѣ ші Дѣпъреа, асѣира Мърїі Negre сѣ днтінде деалѣпгѣл ші фаче зп петік асѣціт; ші сѣ vede къ ачеастъ пшїре ар фї асепінеа ші кѣ пштеле чел векіѣ де Бесѣс: каре Історічіі ші Географіі л'аѣ дат дѣпѣтѣлї ачестѣеа, прекѣм се поате къ дїнтрѣ ачеаста сѣ се фї ізводіт ші пшїреа Бесѣравіеі, фїнд къ Овідіе зїче: кѣ глас тѣпгѣитор трѣск дн тікѣлошіе пе пѣрділе Бесоскіеі, ші Птолемеѣ скріе къ дн сѣс де Дачіа локѣеа Пѣжкіні ші Бестарніі, ші кѣм къ Бастарніі сѣнт тот зна къ Басѣсїі, зїче днтре алдіі ші Матеїѣ Претор арѣтѣнд, къ сѣнт о самѣ каре кред къ Бастарніі ар фї тот ачелеашї попарѣ, каре о дїнеоарѣ сѣ кѣта Бесѣсѣ, ші а кѣм Басаравіеніі. “

20. Дѣпѣтѣл чел дїнтѣїѣ есте дн шїжлокѣл ачешїі възкѣї де царѣ днтрѣ каре есте Бѣдеагѣл, зп лок че с'аѣ дат Тѣтарілор Нохаї ші сѣ зік зпї дн Бѣдеаг, алдіі дн Белгород пентрѣ къ ла велеатѣл Тѣрчілор 976 іар де ла Хрістос, 1568, врѣнд Ханѣл Тѣтѣреск дн поронка лѣї Сѣлтан Сѣлім, сѣ днпрезне Донѣл къ Волга, с'аѣ дезвїнат дїнтре дѣшїі

маї пълт де 30 фамиліі Тътърещі Нохаї, де сѣнт стѣпни-
реа Рѣшлор ші с'аѣ трас ла Кръш, аколо дѣсь центръ къ
Островъа ера пре шік де а сѣ нѣте грѣшді къ тодіі, лі с'аѣ
дат ші алт лок дѣ цѣвѣтѣа Бѣдеагѣлѣі, ѣнде атѣта с'аѣ
дѣшѣлдіт дѣнѣ време споріндѣсь къ лѣкѣиторіі чеі пої
дін Нохаїа дѣкѣт аѣ аѣѣне нѣшѣрѣа лор де асемінеа къ а-
челор векі Татарі, еї с'аѣ дѣшѣрдіт дѣ доѣт гінте дѣ Ора-
нѣглі, ші Орѣшветѣглі, фоарте пѣзѣндѣші снѣдеде лор фіеде-
каре, іар петречереа лі ера пре къшпії дѣнѣ даїна стрѣ-
шошаскъ, тѣргѣрі нѣ аве аѣарѣ де Кѣшшеніі лѣнгѣ ана
Ботніі че пре нѣдін сѣ атінѣеа де ачест пѣшѣнт, дар къш
къ маї дѣаїнте аѣ тревѣт сѣ аївѣ цѣвѣтѣа ачеста тѣргѣрі
дестѣа де фѣшоасѣ, адевереск рѣсѣніле зідібрлор векі чі сѣ
афлѣ ічі-коло сѣшѣпате прекѣш де нїадѣ сѣрпѣтѣріле ѣнеї
четѣдї фоарте векі не маїлѣа Ністрѣлѣі, чі пѣнѣ астѣзі сѣ
нѣмеще Татар-нѣнар, адекѣ нѣцѣа Тѣтѣарѣлор ші сѣнт не
о стѣнкѣ дѣналѣт, дін а къріеа нїчор кърѣѣ ѣн ізвор фоарте
лішпедѣ, нѣ с'аѣ гѣсїт дѣсѣ нїчі о дѣсѣшѣнаре дін карѣ сѣ
поатѣ къшоаще чїнева не фондаторѣа еї, апої не лѣнгѣ гѣра
Еалпѣвѣлѣі маї сѣнт ші алте ѣрме де четѣдї маї векі дѣкѣ,
каре сѣ зїкѣ Тїнтѣ. Стефан Воевод чел шаре рѣдікасѣ че-
татеа ачеста дін молѣзѣ ші о нѣсесѣ дѣ старе вѣнѣ, Тѣр-
чїі дѣсѣ іарѣші аѣ рѣсѣнїт'о дѣтрѣ аша кїп, де нїчі сѣ маї
поате къшоаще къ аѣ фост четате, ші дін матерїеа еї с'аѣ
зідїт Товакѣа лѣнгѣ Мареа Неагрѣ карѣ есте ші астѣзі.

21. Цѣвѣтѣа сеаѣ раїаза Акершанѣлѣі, дѣтрѣ карѣ есте
Акершанѣл, нѣмїтѣ де локѣиторіі Четатеа Алѣвѣ, чі о дїніоа-
рѣ сѣ кема де кътрѣ Романі Алѣа-Іѣліа; де Гречі Мол-
кастрон, ші де Леші Біало-Город тот не цѣрѣшѣріле шѣрїі
Негре, о четате дестѣа де шаре ші вїне дѣтѣрїтѣ, карѣ
кънд се гѣсеа сѣнт нѣтереа Молдовїі, о стѣпне Логофѣтѣа

чел Маре, апої лъндзо Търчїї, ръндзеа ѿ асъпра ошїлор еї зп
осъвіт Епїчер Агасъ, ѿи времїле ѿнсь челе маї дїн зршъ
с'аъ чїнстїтѣ къ осъвіре дїн алтеле прїн шъртърїсіреа Сфлп-
тълї Іоан чел поъ ал кързеа тоаще сьнт ѿи Сьчеава,
ачеста аъ сьферїт ѿнтрѣ дїнса шьнчїле челе маї кшнїлїе
де ла Търчїї пентрѣ леџеа лъї Хрїстос.

Моащеле Сфлптълїї фькьтор де мїнзпе ѿшпрезпъ къ
шълте одоаръ скъшпе дьнвїте дьпъ време де воерїї шї Дом-
нїї Молдовеї с'аъ рьпїт дїн ачест пьшънт, де кьтрѣ Іоан
Совїескї Країл Лешеск ла апъл 1686, шї л'еаъ дзе къ сїне
ѿи Полонїа сьнт кьвънт къ ел аъ дескїс рьзвоїл ачел къ
Търчїї пентрѣ леџеа Крещїнеаскъ шї пентрѣ вїсерїка лъї
Хрїстос, пьртънд тоатъ келтџеала Папа Ромїї, апої ѿи зр-
шъ рьсьпїндзеа ѿнпърџїеа Лешїлор, аъ ацївнс їарьшї пе
локъл Молдовїї ѿи Сьчеава сьнт пьтереа ѿнсь а Немдїлор
прекьш есте шїт дар лїнсїтѣ де тоатъ ѿнзьстрареа лъї
пъпъ шї де секрїл де арцїнт ѿи каре ера, пьндзсѣ ѿи о рак-
лъ де лешн къ шїще вькьцеле де сedef ѿи флорїтѣ дьпъ
кьш сь веде стьнд ѿи Мїтрополїеа че веке дїн Сьчеава.

22. Дїн досъл ачестџеа, пе цьртърїле Дьпърїї се ѿнтїп-
де цьпътъл с'аъ раїаза Кїліеї, ѿнтрѣ каре есте четатеа Кї-
ліа че сь кїета о дїнеоаръ Лїкостом лъпъ гьра Дьпърїї,
деспре меазь-поанте пре каре обїчнзеск ѿкорвьїерїї Гречї
аї зїче тот аша дїн прїчїнъ къ апеле сь варсѣ аколо ка
прїн гьрѣ де лъп, пъ есте ѿнсь зп порт ка алтеле де шаре
дар с'аъ вестїт ѿнтре пегъцїторї пентрѣ шьлдїмеа корвьїлор
че вїн дїн тоате пьрцїле лъшїї, маї алес де кьнд аъ ѿн-
трат сьнт стьпнїреа Рьшїлор, ал кързеа комерц дїн векиѣ
сѣ шьрцїне пьшай ѿи шїще чеаръ шї пїеї де вїте, їар ѿн-
попорареа їаъ фост шїкстѣ, къ стрьнсърї дїн тоате неаша-

ріле адекъ Крещині, Търчі, Евреї, Ръші, Гречі, Армені ші а. л. не кьнд четатеа ачаста се гьсь сьнт стьпньіреа Търчїлор, осьвіт de Komandantъл Ототан, се рьндзеа зп цьде ші асьпра стрейілор каре пьрта пьме de Назьр, еар дп времеа дпшьрьдіеї лї Сьлтанъл Сьлеїман, Молдовенї дьпъ о стрьлвчїгъ їзвьндъ асьпра арміеї сале, аъ сфьръмат четатеа ші аъ арат дп трьнса ка дптро пажьще, дьпъ каре пъ аъ маї пьтэго фаче дп стареа че аъ фост. Пре цьртьрїле Дьпърїї челе дп пьптръ есте апої.

23. Цьпэтьл Ісмаїлэї, дптръ каре съ афь лькрьрї маї вреднїче де скріс, декьт дп ачелеланте дпгьї, Ізмаїлэ че съ пьмеа о датъ de Молдовенї Сьмілэ о четате дестьл de mare, каре ера ла Търчі кь Оасте пьлтъ, ші аве зп осьвіт порончїторїѳ чї съ кема Мьтевелї, дар дьпъ дптра реа дп стьпньіре а Рьшілор, не льнгъ komendantъл, съ афла de а пьрреа ші кьте зп Генерал ші дої, кь трьне дп сьтпнате спре паза четьдїї. Апоїдьпъ Ізмаїл віне.

Карталэ льнгъ Дьпьреа, зпде съ варсь Балнэгьл, дп протїва Ісакчїї, не аколо аъ фькьт Търчїї зп под ла апьл 1711 кьнд аъ авьт рьзвоїл кь Рьшії, ші алтэ ла вьтълїа дпн апьл 1769, їар пентръ паза ачеї четьдїї дп времеа Търчїлор съ рьндзеа зп Dızdar. Пе зрїтъ сьнт Ренїї дьпъ кьш се кема ла Молдовенї о датъ, ші ла Търчї Тамїрова каре есте о четате тот дптръ ачесташї кїп льнгъ Дьпьреа пъ департе de гьра Прьтэлэї, пьгъ зпде сть астьзї стьпньїреа Молдовїї де кьтръ Рьшії, ші тькар кь дпайнте време ера стьпньїгъ de Търчї, пь съ афла дп трьнса оасте Тьрчеаскъ, че пьмаї Крещинї, Молдовенї орї Сьрьї, пьтїдї de Тьрчї ка съ пьзаскъ четатеа, сьнт порончїле зпї Бешлї-Ага тот Крещїн, дат сьнт komanda нашїї de Сїлісра, чї

есте Сераскериѣ тѣхъ оцѣлор Търчешѣ де ла Балкан д-коаче. Ачест овѣчеиѣ де а нѣ цѣне Търчѣи оасте дн Рени аѣ рѣмас дѣн времеа лѣи Стефан Воевод чел Маре, кѣнд аѣ лѣсат четѣдѣле сѣс дѣсѣмѣнате кѣ докѣл лор дѣн Молдова Търчѣлор дѣпѣ алкѣтѣреа дѣкѣетѣ прѣн трататѣ ка сѣ фереаскѣ хотарѣл цѣрѣи де дѣкѣ кареа Търчѣлор, де кѣтрѣ Рѣшѣ дѣсѣ нѣ с'аѣ маѣ пѣзѣтѣ ачаста. Дн пѣмѣтеле дечѣ четѣдѣи шѣ о-рашѣ а Молдовѣи, зѣче Кантемѣр, сѣ кѣпрѣндеа прѣвѣлецѣи апѣтѣи не каре пѣцѣл кѣте пѣцѣл сѣлѣнѣчѣндѣсе де дѣвѣнгѣторѣи рѣпѣвѣлѣчѣи л'еаѣ рѣпѣт дѣн кѣпрѣнсѣл цѣрѣи, шѣ нѣчѣ исторѣчѣи векѣи шѣ нѣчѣ ачѣи поѣ н'аѣ пѣтѣт дескѣнерѣ прѣ зѣдѣторѣи лор, не авѣнд дн трѣнсѣле акте де кѣпѣоцѣндѣ лѣмѣрѣтоаре ма-кар а времѣи дѣнтрѣ карѣи с'аѣ дѣнтемѣатѣ, афарѣ де Сѣчеа-ва зѣнде с'аѣ гѣсѣт дн зѣдѣш о пѣатрѣ фѣарте шаре, шѣ ера сѣпате шанте тѣрѣзѣрѣи не дѣнса сѣпѣт о короанѣ дѣпѣрѣтеас-кѣ не каре о цѣне доѣ лей, шѣ осѣвѣт де ачаста с'аѣ маѣ гѣсѣт дн темѣла тѣрѣзѣрѣлор еѣ о алтѣ пѣатрѣ кѣ доѣ пѣщѣ солзошѣ сѣпацѣи не дѣнса кѣ капѣтеле дн цѣс шѣ кѣ козѣле дн сѣсѣл тѣрѣзѣлѣи, авѣнд сѣпѣт дѣншѣи капѣл де возр кѣ о сте дѣнтрѣ коарне, де зѣнде апоѣ с'аѣ лѣзат моделѣл пѣчедеѣ цѣрѣеѣ каре шѣ астѣзѣи сѣ овѣзѣнѣще дн тоате ѣнстанцѣле, кѣчѣи дѣпѣ а доза венѣре дн Молдова а Рѣманѣлор с'аѣ прѣѣмѣт капѣл Возрѣлѣи дрепт маркѣ, прѣкѣш есте цѣшт дн де об-цѣе, пѣнтрѣ ачѣеа Кантемѣр зѣче кѣ ачѣастѣ пѣатрѣ с'ар фѣи ашѣзатѣ ла дѣнпоѣреа зѣдѣлѣи Сѣчевѣи ѣар нѣ ла фѣчѣреа еѣ дѣн темѣле.

Дѣспре шанцѣл лѣи Траѣан каре се порѣклеще ла поѣ Тро-ѣанѣл, Кантемѣр араѣтѣ зрѣшѣтоареле : „ ачѣста дѣпѣ кѣш дн-„сѣмѣи ам вѣзѣт, сѣ дѣчѣе кѣ дозѣ шанцѣрѣи, де ла Петер-„вардаѣн, дн цѣра Дѣнгѣреаскѣ, пѣпѣ ла тѣпѣтеле Дѣмѣркан, „сѣаѣ Поарта де Фер, шѣ де аколо нѣштаѣ кѣ зѣн шанцѣ мерѣе

саѣ Ахілеа, Монкастрон ши Търговіска, днес адевърѣа нѣме нѣ
 ыла поате ши прекъм ши Dionisie Fotino арагъ, къ фиеде
 каре прекъм і с'аѣ пърѣт, сеаѣ аѣ днѣлес лѣкрѣрїле скріе,
 пенѣтъндѣсъ дѣпъ агътеа днѣвлѣрї, веженї, ши рѣзвоае пе-
 кршате, а съ пѣстра ізвоаде лѣмѣрїтоаре де фиеде каре
 пеам, че аѣ съвършїт дн петречереа лѣї пре локѣрїле ачесте,
 де време че днѣшнї рѣшѣшїдеде сѣрпѣторїлор ачестор зі-
 дірї антїче, монѣменте маї сїгѣре декът архївеле, сеаѣ вїблї-
 отїче; нѣ поартъ пре днѣселе вре о довадъ амїнтїтоаре зі-
 дірїї лор, де кѣтръ чїне ши кѣнд с'аѣ фѣкѣт, къ кѣт маї вър-
 тое глаота поноарѣлор варваре че змѣла дїн лок дн лок мѣ-
 тѣндѣсъ, фѣрѣ нїчї о статорнїче, пѣте съ ласъ дѣпъ сїнешї
 нїше акте ка ачелеа, прїп каре съ се лѣмїнезе хропїчїї веа-
 кѣрїлор контепїте де їспрѣвїле лор.

ПАРТЕА а VIII.

Statistică despre днпопареа ши venitъл Молдовеї.

Днпопареа Молдовеї кѣпрїнде мїї де стреїнї, де тоате
 пеамѣрїле, афаръ де пѣтънїенї прекъм, Гречї, Търчї, Ар-
 менї, Рѣшї, Полонї, Ынгѣрї, Францѣжї, Немцї, Прѣшї, Ен-
 глежї, Сървї, Бѣлгарї, Кроацї, Жїдовї ши Цїганї, каре а-
 честе дїн зрѣтъ дозъ нацїї ковѣршеск днѣстїт нѣшѣрѣл тѣ-
 тѣрор сгреїнїлор де алте пеамѣрї, ши рївалїзазъ пе локѣторїї
 Молдовенї де прїп тѣрѣрї, афаръ де Галацї ши Фокшанї
 ынде нѣ с'аѣ лѣдїт пѣпъ акъм аша де таре.

Ачестъ семїндїе де оаменї адѣк mare днповораре пѣтън-
 тѣлѣї, пенѣтрѣ къ нїчї арѣ нїчї самѣпъ, че трѣеск нѣзмаї прїп
 апѣкѣтѣрї, чеї днѣтї прекъпїнд ши скѣмпїнд тоате лѣкрѣрїле дн
 царъ, ши днѣкѣтѣтѣнд канїталѣа че аѣ оаменїлор невоешї